

Колінько Олена Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Київського кооперативного інституту бізнесу і права

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК ПІД ЧАС СІМЕЙНО-ПОБУТОВИХ КОНФЛІКТІВ

Ще у Платформі дій, схваленій на Четвертій Всесвітній конференції ООН щодо становища жінок, яка проходила у Пекіні в 1995 р., насильство було визначено однією з дванадцяти проблем, що викликають найбільше занепокоєння. Відтоді минуло більше двох десятиліть, а кількість насильницьких злочинів, жертвами яких стають жінки, з кожним роком дедалі збільшується. Серед жертв сімейних конфліктів у державах світу жінок більше, ніж чоловіків [2, с. 111; 5, с. 27; 7, с. 62; 10, с. 115]. Різного роду знущання над жінками стали найпоширенішою формою агресії в сучасній Україні. На сьогодні 30–40 % тяжких насильницьких злочинів вчиняється саме в сім'ї. Жінки-жертви сімейно-побутових конфліктів становлять найчисельнішу групу серед загинувших і потерпілих від злочинів. Майже третина жінок, яким було завдано побоїв, страждає на довготривалі депресії, деякі з них долучаються до вживання алкоголю і наркотиків, багатьом потрібна допомога лікарів.

Так, злочинними посяганнями стосовно жінок визначають сукупність суспільно небезпечних і протиправних умисних діянь, які посягають на життя, здоров'я чи тілесну недоторканність жінки, поєднаних із фізичним чи психічним впливом або погрозою такого впливу, вчиненим проти або за волею останньої [3, с. 231].

Вважаємо, що наявність даного визначення вже сама по собі вказує на те, що жінка частіше за чоловіка опиняється в епіцентрі злочинної ситуації. І особливо важливим є створення

умов для вирішення певних конфліктів із заподіянням жінці найменшої шкоди. Адже, як встановлено й доведено на науковому рівні, жінка за анатомо-фізіологічними особливостями біологічно слабка істота, обмежена у своїх фізичних можливостях, що зумовлює її певні звички, прагнення, інтереси, які позначаються на можливих варіантах вибору поведінки, способах, мотивах дій, робить її уразливішою у конфліктних ситуаціях, під час непередбачуваного нападу чи застосування психологічного насильства тощо [4, с. 7]. Жінки більш «суспільні» створіння і тому прагнуть зберегти гармонію в групі й добрі взаємини між її членами. Чоловіки ж, на противагу жінкам, менш конформні через соціальні норми, які зобов'язують їх бути незалежними й не підпадати під вплив оточуючих [9, с. 75].

У своїй теорії соціальних ролей Е. Іглі стверджує, що не відмінність між жінками й чоловіками зобов'язує їх виконувати різні соціальні ролі, а, очевидно, соціальні ролі чоловіків й жінок відрізняються між собою. Саме такий розподіл ролей сприяє розвитку відмінних навичок, звичок у поведінці [8, с. 644–655]. Такої ж думки й А. Кемпбел з С. Мансером, які вказують, що чоловіків нерідко змушують до агресивних дій оточуючі. Жіночим ролям агресивність зовсім не властива. При цьому вона навіть може породжувати почуття вини й тривоги через свою несумісність зі спрямованістю жіночої ролі на ніжність й піклування про оточуючих [6, с. 1–14]. Таким чином, суспільство саме заохочує чоловіків бути агресивними, дужими й такими, що контролюють ситуацію. Навпаки, від жінки очікують, що вона буде пасивною, покірною та терплячою.

Якщо виходити з того, що для сучасного суспільства характерною є емансипація жінок, не дивно, що чоловіки відчують небезпеку втрати контролюючої позиції в соціумі взагалі й у сімейному оточенні зокрема. У будь-яких сферах життя жінка досягає успіхів на рівні з чоловіком, а іноді й перевершує його. Можливо, саме досягнення жінок на соціальному рівні, у політиці та економіці й на противагу цьому

– відчуття страху бути сприйнятим слабкою особистістю з боку чоловіків підштовхують їх до «помсти» жінкам у сімейному побуті шляхом застосування насильства.

Більшість жінок, які зазнавали насильства, характеризуються такими спільними рисами:

- мають низьку самооцінку;
- схильні брати на себе відповідальність за дії кривдника;
- здебільшого пасивні, але при цьому доволі сильні, здатні використовувати оточення для виживання, а іноді – для уникнення чергового акту насильства;
- демонструють ознаки відчутної реакції на стрес і висловлюють скарги, що вказують на психофізіологічні розлади;
- вважають, що сексуальні стосунки можуть стабілізувати відносини в цілому;
- переконані, що ніхто не може допомогти їм розв’язати проблему насильства тощо [3, с. 146].

Вченими доведено, що значна частина жінок стає жертвою злочину під впливом збігу негативних обставин. Фізичні можливості обмежують жінок у засобах й способах захисту від нападу. Реально оцінюючи власні сили, жінки практично завжди відчувають страх, що паралізує їхню волю і свідомість, тим самим створюючи нерозривний зв’язок з власною поведінкою. Серед тих жінок, які стали жертвами насильства, у п’ять разів більше спроб самогубств, ніж серед жінок, які не зазнали цього лиха. Жінки не бачать іншого виходу з конфліктної ситуації при застосуванні до них насильницьких дій і обирають самогубство як втечу від знущань.

Ми підтримуємо думку А. А. Глухової про те, що пояснення високої віктимізації жінок при вчиненні насильницьких злочинів варто шукати не у фатальній схильності всіх жінок ставати жертвами, а в подвійному стандарті моралі, характері та стереотипах статевих відносин, що історично склалися та домінують у сучасному суспільстві [1, с. 41]. Саме

демократичне суспільство, повинно створювати такі умови в державі, які б захищали і убезпечували права та інтереси малозахищених і незахищених членів суспільства. Натомість, у сучасній Україні й досі існують такі явища, як гендерна нерівність та гендерне насильство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глухова А. А. Біологічні детермінанти насильства над особистістю сьогодні / А. А. Глухова // Насильство. Особа. Суспільство : [тези наук.-практ. конф.] – М., 2000. – 141 с.
2. Гондольф Э. США: исследования насилия в семье / Э. Гондольф // Правоведение. – 1997. – № 3. – 58-61 с.
3. Кримінологічна віктимологія : навч. посіб. / [Моїсєєв Є. В., Джу́жа О. М., Васи́левич В. В. та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Джу́жі. – К. : Атіка, 2006. – 352 с.
4. Меркулова В. О. Жінка як суб'єкт кримінальної відповідальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.08 / В. О. Меркулова. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 38 с.
5. Шакина В. А. Женщина как жертва семейного насилия в супружеских отношениях: проблемы, причины, предупреждение / Шакина В. А. – Иркутск, 2002. – 121 с.
6. Campbell A. Causes of crime: uncovering a lay model / A. Campbell, S. T. Muncer // Criminal Justice and Behavior. – 2005. – P. 118 – 126.
7. Dell A. The creation of the expected Aboriginal woman drug offender in Canada: Exploring relations between victimization, punishment and cultural identity / Colleen Anne Dell, Jennifer M. Kilty // International Review of Victimology. – 2011. – Vol. 2 – P. 117 – 119.
8. Eagly A. H. The his and hers of prosocial behavior: An examination of the social psychology of gender / Eagly A. H. // American Psychologist. – 1964. – P. 655 – 661.
9. Eagly A. H. Feminism and the evolution of sex differences and similarities. Sex Roles / Eagly, A. H. & Wood, W. – 1964. – P. 758 – 767.

10. Moon Y. The cost of domestic violence against women in South Korea / Youkyoung Moon // Gender Studies and Policy Review. GSPR / Korean Women's Development Institute. – Vol. 3 – July 2010. – P. 137 – 148.